

FM: Deflāciju oktobrī noteica energoresursu un tūrisma nozares pakalpojumu cenu kritums

Publicēts: 10.11.2020.

Jaunumi

Patēriņa cenu līmenis šā gada oktobrī, salīdzinot ar septembri palika nemainīgs, tomēr salīdzinājumā ar pērnā gada oktobri tas samazinājās par 0,7%, liecina jaunākie Centrālās statistikas pārvaldes dati. Tādējādi deflācija ir fiksēta jau trešo mēnesi pēc kārtas, un ar augošu tendenci, jo deflācija augustā un septembrī attiecīgi bija 0,2% un 0,3%.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem diviem mēnešiem straujāku deflāciju šā gada oktobrī noteica nedaudz straujāks degvielas cenu kritums un vājāks pārtikas preču cenu pieaugums. Kopumā preču cenas šā gada oktobrī bija par 1,6% zemākas nekā pirms gada. Savukārt, pakalpojumu cenas pretstatā preču cenu kritumam turpināja palielināties un vidēji bija par 1,5% augstākas. Tomēr pandēmijas negatīvā ietekme ir jūtama arī pakalpojumu sektorā, it īpaši ar tūrisma nozari saistītiem pakalpojumiem (piemēram, aviopārvadājumiem un izmitināšanas pakalpojumiem).

Kopš gada sākuma kopējā inflācijas aina Latvijā ir būtiski izmainījusies, un vidējo patēriņa cenu kritumu gan oktobrī, gan iepriekšējos mēnešos noteica gan ārējie, gan iekšējie faktori. Tomēr abos gadījumos cenu kritums ir saistīts ar COVID-19 pandēmijas izraisītajām sekām. Šā gada martā strauji samazinājās naftas cenas pasaules biržās tieši pandēmijas dēļ un būtiskas ekonomikās aktivitātes krituma dēļ visā pasaulē. Tādējādi samazinājās degvielas, gāzes un siltumenerģijas cenas arī Latvijā. Savukārt ārkārtējas situācijas izsludināšana vairākās pasaules valstīs un citi ieviestie pasākumi cīņai pret koronvīrusa izplatību būtiski mazināja tūristu plūsmu, tādējādi mazinot pieprasījumu pēc ceļošanas un izmitināšanas pakalpojumiem.

Aktuālākie Eiropas Komisijas apkopotie patērētāju konfidences rādītāji norāda uz to, ka inflācijas gaidas Latvijā šā gada oktobrī nedaudz samazinājās. Tomēr inflācijas gaidas Latvijā var novērtēt kā stabilas. Ja šā gada aprīlī un maijā, kad sākās pirmais COVID-19 vilnis, inflācijas gaidu indekss sasniedza zemāko vērtību pēdējo četrus gadus laikā, tad kopš jūnija indeksa vērtība atbilst pērnā gada vidējai vērtībai. Patērētāji sagaida, ka turpmākajos 12 mēnešos būs mērens patēriņa cenu pieaugums. Līdz septembrim inflācijas gaidas gāja roku rokā ar ekonomikas konfidences rādītājiem, kuri uzrādīja pozitīvu dinamiku, lai arī vēl nesasniedzot pirmskrīzes līmeni. Visticamāk pandēmijas otrais vilnis ir ieviesis korekcijas, jo jau šā gada oktobrī ekonomikas sentimenta indekss uzrādīja nelielu kritumu salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi. Kopumā 2020. gada desmit mēnešos patēriņa cenas Latvijā bija par 0,4% augstākas nekā attiecīgajā periodā iepriekšējā gadā.

Līdzīgi kā iepriekšējos mēnešos, kad Latvijā bija fiksēta deflācija, oktobrī lielāko devumu patēriņa cenu kritumā noteica degvielas cenu samazinājums par 14,0% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo mēnesi, tādējādi samazinot vidējo patēriņa cenu līmeni par 0,8 procentpunktiem. Būtisks degvielas cenu kritums ir saistīts ar jēlnaftas cenu samazinājumu pasaules biržās šā gada martā, ko noteica ekonomikas sentimenta pasliktināšanās pasaulē kopumā saistībā ar COVID-19 vīrusa izplatību. Lai arī naftas cenas kopš marta vairāk nekā dubultojās un pašreiz svārstās ap 40-45 ASV dolāriem par barelu, tās joprojām ir būtiski zemākas nekā pērn. Pandēmijas otrais vilnis varētu nedaudz mazināt naftas cenas šā gada nogalē, tomēr kritums noteikti nebūs tik spēcīgs kā pirmā vilņa sākumā. Sagaidāms, ka degvielas cenas Latvijā gada griezumā būs krītošas vismaz līdz nākamā gada sākumam.

Būtisks jēlnaftas cenu samazinājums ietekmēja ne tikai degvielas cenas, bet arī citu energoresursu cenas. Gāzes cena šā gada oktobrī bija par 11,8% zemāka nekā pirms gada. Savukārt, siltumenerģijas cenas samazinājās par 12,3%. Vairāki siltumenerģijas uzņēmumi paziņojuši par siltumenerģijas tarifa samazināšanu līdz ar naftas cenu kritumu. Tā AS Rīgas Siltums kopš šā gada sākuma jau četras reizes samazināja siltumenerģijas tarifus. Šā gada decembrī AS Rīgas Siltums plāno palielināt siltumenerģijas tarifu, bet tas aizvien būs zemāks nekā iepriekšējā gadā, tādējādi siltumenerģijas cena turpinās samazināties, lai arī ne tik strauji kā šā gada oktobrī. Sagaidāms, ka siltumenerģijas cenu kritums šā gada novembrī būs ap 12%, bet decembrī ap 8% salīdzinājumā ar attiecīgo mēnesi pērn.

Ārvalstu tūristu skaita būtisks kritums negatīvi ietekmēja to pakalpojumu cenu dinamiku, kas izteikti bija orientēti uz tiem. Izmitināšanas pakalpojumu cenas šā gada oktobrī samazinājās par 8,5%. Arī ires tirgu, kurā toni galvenokārt nosaka aktivitāte Rīgā, ietekmēja pandēmijas ierobežojošie pasākumi. Mazāks pieprasījums pēc ires dzīvokļiem Vecrīgā un Rīgas centrā, ko izīrē galvenokārt ārvalstu viesi, mazināja mājokļa ires cenu par 4,3%. Jāatzīmē, ka iebraucošo ārvalstu tūristu skaits Latvijā laika periodā no marta līdz augustam bija par 64,1% mazāks nekā attiecīgā periodā iepriekšējā gadā. Ieviestie ierobežojumi COVID-19 vīrusa izplatības mazināšanai ietekmēja ne tikai iebraucošo tūristu skaitu no ārvalstīm, bet ierobežoja arī Latvijas iedzīvotāju iespēju doties uz ārvalstīm. Tādējādi pasažieru aviopārvadājumu cena arī būtiski samazinājās – šā gada oktobrī par 14,8%.

Augstākminēto preču un pakalpojumu cenu kritumu nedaudz kompensēja pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu pieaugums par 1,1%. Tomēr šāds pārtikas cenu kāpums ir uz pusi mazāks nekā septembrī, ko galvenokārt ietekmēja vājāks svaigo augļu cenu pieaugums. Ja septembrī svaigo augļu cenas gada griezumā palielinājās par 23,0%, tad oktobrī par 8,5%, kas ir saistīts ar bāzes efektiem. Papildus tam oktobrī pieauga miltu un graudaugu, liellopu gaļas un kūpinātās gaļas, kā arī kafijas cenas.

Ņemot vērā straujo energoresursu cenu kritumu, īslaicīgo iedzīvotāju ienākumu samazinājumu, kā arī COVID-19 negatīvo ietekmi uz tūrisma nozarēm, sagaidāms, ka deflācija Latvijā saglabāsies arī novembrī un decembrī. Tomēr, ņemot vērā cenu kāpumu šā gada pirmajā ceturksnī, kopumā vidējā inflācija 2020. gadā būs pozitīva, lai arī būtiski zemāka nekā iepriekšējos gados. Savukārt patēriņa cenu dinamika nākamajā gadā būs atkarīga no pandēmijas otrā viļņa ilguma un dziļuma, kā arī no izejvielu cenu izmaiņām pasaules tirgos.

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-deflaciju-oktobri-noteica-energoresursu-un-turisma-nozares-pakalpojumu-cenu-kritums>